

Personuppgifter i sociala media

Myndigheter och företag använder i allt högre utsträckning sociala media för kommunikation med kunder och medborgare och användningen rymmer många svåra juridiska frågor. Under våren 2010 meddelade Datainspektionen två beslut som kan ge vägledning för användningen i förhållande till personuppgiftslagen.

Jag håller regelbundet föredrag om juridiska aspekter på sociala media och berör då allt från tjänstetillhandahållares ansvar, marknadsrättsliga frågor, myndigheters användning av sociala media och tjänsternas avtalsvillkor. I många fall saknas det relevanta avgöranden som vägleder oss praktiker, men i åtminstone ett avseende har vägledning kommit. Datainspektionen meddelade under våren 2010 några beslut som illustrerar frågeställningar om personuppgiftsansvar i sociala media, d.v.s. vem som är ansvarig under personuppgiftslagen för behandling av personuppgifter. Tillsynsbesluten rörde dels ratingsiten Reco.se (dnr 1288-2009), dels Katrineholms kommuns användning av Facebook, Twitter och en blogg (dnr 685-2010). Besluten innebär att flera frågor besvaras runt Datainspektionens syn på tillämpningen av personuppgiftslagen i sociala media.

Personuppgiftsansvar

Den som ensam eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen med och medlen för behandling av personuppgifter är personuppgiftsansvarig enligt 3 § personuppgiftslagen (1998:204, PuL). Reco.se är en egenutvecklad webbplats där tjänstetillhandahållaren hade bestämt inriktningen, utformningen och uppbyggnad av tjänsten liksom att tillhandahållaren hade den faktiska möjligheten att ta bort, redigera och blockera uppgifter. Detta konstituerade personuppgiftsansvar både för uppgifter som tillhandahållaren själv lade in i tjänsten och för uppgifter som insamlades genom att användare själva lade in personuppgifter i tjänsten. I Katrineholms-beslutet ansågs kommunen personuppgiftsansvarig för egna och av andra publicerade uppgifter i bloggen och på Facebook. När det gällde Twitter omfattade personuppgiftsansvaret endast sådana uppgifter som kommunen själv lade ut. Orsaken till detta var, enligt inspektionen, att kommunen inte hade rättsliga eller faktiska möjligheter att påverka andras kommentarer som gjordes med hänvisning till kommunens Twitter-konto.

Vad gäller hur personuppgiftsansvaret skulle tillämpas går besluten isär.

Personuppgiftsbehandling – Reco.se

Inledningsvis konstaterade Datainspektionen att tjänsten var en strukturerad behandling och följaktligen var inte missbruksregeln i personuppgiftslagen (5a § PuL) tillämplig. Vid tillämpning av personuppgiftslagens behandlingsregler konstaterade Datainspektionen att nödvändig behandling som följer av normal användning av tjänsten – d.v.s. konsumentvägledning – i princip var tillåten enligt 10 § punkten f PuL (intresseavvägningen). Det ankom dock på tjänsteleverantören att se till att

personuppgiftsbehandlingen inte stod i strid med PuL. Det intressanta i beslutet är att Datainspektionen ansåg att flera av de skyldigheter som en personuppgiftsansvarig har enligt PuL kunde uppfyllas genom att införa bestämmelser i användarvillkoren eller genom information på webbplatsen. Dessa är:

- Personuppgiftsbehandlingen ska vara förenlig med de grundläggande kraven i PuL (9 §),
- känsliga personuppgifter och uppgifter om lagöverträdelse ska inte läggas in av användarna, och
- de registrerade ska informeras om behandlingen (24 §).

Dessutom hade tjänstetillhandahållaren att tillse att, när denne blir medveten om förekomsten, tillse att personuppgifter som behandlas i strid med lagen tas bort. Utöver detta gäller de allmänna skyldigheterna under personuppgiftslagen som att, på begäran av den registrerade, snarast rätta, blockera eller utplåna personuppgifter som inte behandlats i enlighet med PuL (28 §).

Personuppgiftsbehandling – Katrineholms kommun

Enligt missbruksregeln är hanteringsreglerna i personuppgiftslagen inte tillämpliga på s.k. ostrukturerad behandling, d.v.s. behandling av personuppgifter som inte ingår i eller är avsedda att ingå i en samling av personuppgifter som strukturerats för att påtagligt underlätta sökning efter eller sammanställning av personuppgifter. Bakom denna ganska svårtillgängliga formulering gömmer sig en vilja från lagstiftaren att vardaglig personuppgiftshantering som typiskt sett är av mindre betydelse för integritetsskyddet skall undantas från de normala reglerna. Som exempel kan nämnas löpande text i ett ordbehandlingsprogram eller e-postkorrespondens. Trots att Facebooks struktur är tänkt att underlätta sökningar hade inte kommunen någon rättslig eller faktisk möjlighet att råda över denna struktur eftersom denna de facto bestämts av Facebook. Kommunen kan ta bort, men inte förändra innehållet i struktur och utformning av Facebook. Mot denna bakgrund framstår kommunens hantering av personuppgifter som mindre riskfylld ur ett integritetsperspektiv. I kombination med att användning av Facebook är vanligt förekommande och vida spridd gör Datainspektionen bedömningen att kommunens behandling av personuppgifter via Facebook är ett sedvanligt utnyttjande av allmänt använda funktioner som faller under 5 a § PuL. Datainspektionen ansåg inte att någon annan bedömning skulle gälla för bloggen eller Twitter-kontot.

Avslutande kommentarer

Båda besluten ger god vägledning för användning av sociala media i förhållande till personuppgiftslagen. Reco.se-beslutet visar att sociala tjänster där tjänstetillhandahållaren skapat och har rådighet över strukturen förvisso faller under de normala hanteringsreglerna i PuL, men att tjänstetillhandahållaren kan uppfylla flera av de skyldigheter som åvilar den personuppgiftsansvarige genom att ställa krav på

användaren genom användarvillkoren. Dessutom räcker det tydligen i vissa fall med information på webbplatsen för att uppfylla informationsplikten till den registrerade. I Katrineholms-beslutet visar Datainspektionen hur den resonerar när det handlar om att avgöra om den tekniska missbruksregeln är tillämplig. De resonemang som Datainspektionen för är särskilt för allmänt tillgängliga sociala media, såsom Facebook och Twitter.

Under de senaste åren har antalet tjänster med så kallade sociala funktioner exploderat. På ett generellt plan kan dessa delas in i två olika kategorier – dels webbtjänster som har som huvudsakligt syfte att användare kan sprida och dela med sig av tankar, idéer, information, länkar, bilder och annat innehåll, dels närmast klassiska applikationer och webbplattformar som förses med koppling mot dessa tjänster (Spotify är ett bra exempel, men även hårdvaruplattformar som Boxee Box har kopplingar mot Facebook och Twitter). Det är idag möjligt att med ett Facebook- eller Twitterkonto koppla ihop i princip alla typer av tjänster och dela med sig av information i ett stort antal kanaler på en gång. Myndigheter och företag använder i allt högre utsträckning sociala media för kommunikation med kunder och medborgare. Kommunikationen sker i mycket hög hastighet vilket innebär utmaningar för användare att upprätthålla lagkrav.

De juridiska aspekterna på användning av sociala media rymmer många svåra frågor och gränsdragningar, och som vanligt när det handlar om juridisk problemlösning i nya företeelser handlar det i stor utsträckning om att tillämpa gamla regler och principer på nya förhållanden – förhållanden som i många fall inte var kända eller ens påtänkta när reglerna eller principerna utvecklades.

Johan Hübner är advokat och delägare på Advokatfirman Delphi. Artikeln har tidigare varit publicerad i Kamov Nyheter, Thomson Reuters Professional AB.